

Електронне наукове фахове видання "Державне управління: удосконалення та розвиток" включено до переліку наукових фахових видань України з питань державного управління (Наказ Міністерства освіти і науки України від 06.11.2014 № 1279)

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

№ 2, 2010

[Назад](#)[Головна](#)

УДК 330.332.21

В. І. Любімов,

к.е.н., доцент, Чернігівський державний технологічний університет

ПОЗИТИВНІ ВАЖЕЛІ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ТА ОРІЄНТИРИ ДЛЯ ПОБУДОВИ ДІСВОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Анотація. Визначено позитивні важелі регулювання інвестиційної активності в Україні. Обґрунтовано заходи у сфері інвестиційної діяльності.

Annotation. The positive levers of adjusting of investment activity are certain in Ukraine. Measures are grounded in the field of investment activity.

Ключові слова. Важелі регулювання, інвестиційна політика, іноземний інвестор, стимулювання.

Вступ

З початку 90-х років і до цього часу політика України спрямовувалася на активне залучення інвестицій, в тому числі й іноземних.

- Змінювалося й удосконалювалося законодавче забезпечення регулювання іноземних інвестицій [1–4]. Приймалися постанови Уряду і видавалися укази Президента із стимулювання іноземних інвестицій [5, с.74; 6, с. 57]. Запроваджувалися заходи із стимулювання інвестицій шляхом пільгового оподаткування, утворення вільних економічних зон, надання державних гарантій, пільгових кредитів, забезпечення сприятливих умов страхування, прискорення амортизації, розвитку інноваційної діяльності тощо.

Проте, інвестиційна політика не мала комплексного характеру. Пільги здебільшого були тимчасовими і швидко скасовувалися або обмежувалися. Зокрема, податкові пільги, надані іноземним інвесторам на початку 90-х років щодо податкових канікул із сплати податку на прибуток та несплати акцизного збору (як податку, що увійшов до складу податкової системи України пізніше, ніж було надано інвесторам право на отримання податкових пільг) було відмінено уже через 1,5–2 роки. Ті інвестори, які до моменту скасування пільг уже здійснили вкладення коштів в економіку України, були змушені відстоювати свої права через суд. Загальне податкове навантаження зростало, а порядок нарахування і сплати податків був складним. Норми законодавства по-різному тлумачилися окремими державними структурами, що ще більше ускладнювало діяльність іноземних інвесторів в українському податковому полі. Нині оподаткування в Україні залишається надто високим порівняно з іншими країнами, які здійснювали або здійснюють трансформацію економіки на ринкові засади господарювання. Така пільга для стимулювання іноземних інвестицій як надання права прискореної амортизації, втратила сенс у зв'язку з розмежуванням правил нарахування амортизації за податковим і фінансовим обліком.

Аналіз останніх наукових досліджень.

В Україні іноземне інвестування досліджують І.Бланк, А.Гайдучкий, Б.Губський, О.Данілов, О.Джусов, С.Захарін, М.Кісіль, І.Крейдич, М.Лесечко, Ю.Лупенко, А.Махмудов, М.Недашківський, М.Панкова, А.Пересада, С.Реверчук, І.Сазонець, Н.Свірідова, М.Туриянська, В.Федоренко, В.Хобга, К.Шпильовий. У наукових роботах розкрито сутність, особливості, методи й механізми здійснення іноземних інвестицій, розроблено засади державного регулювання інвестиційних потоків. Водночас відсутні поглиблені наукові розробки щодо активізації залучення західноєвропейських інвестицій в економіку України з урахуванням досвіду країн з перехідною економікою Центральної і Східної Європи (ЦСЄ) з метою підвищення обсягів інвестування та прискорення євроінтеграційних процесів.

Постановка завдання

- визначити позитивні важелі регулювання інвестиційної активності в Україні;
- обґрунтувати заходи у сфері інвестиційної діяльності.

Результати

Запровадження пільгових кредитів не завжди було підкріплене жорстким контролем за цільовим використанням уповноваженими банками і державними органами виділених коштів.

Для поживлення інвестиційної активності іноземних інвесторів наприкінці 90-х – початку 2000 р. в Україні було створено 11 спеціальних економічних зон, одну спеціальну експериментальну зону та визначено дев'ять територій пріоритетного розвитку. Основними пільгами, які запроваджувалися у цих зонах були:

- режим спеціальної митної зони;
- ставка податку на прибуток встановлювалася на рівні 20 % або справляння податку на прибуток здійснювалося за наступною схемою: перші 3 роки ставка податку на прибуток – 0%, з четвертого по шостий рік – 50% діючої, з четвертого по десятий – звільняється від оподаткування частина прибутку, спрямована на реалізацію інвестиційного проекту;
- оподаткування доходів нерезидентів здійснювалося у розмірі 2/3 встановленої ставки;
- звільнялася від оподаткування сума інвестицій, одержана згідно з інвестиційним проектом;

- надходження в іноземній валюті звільняються від обов'язкового продажу;
- не справлялася плата за землю на період освоєння земельної ділянки або на період реалізації інвестиційного проекту;
- податок на додану вартість не справлявся у разі ввезення з-за меж митної території України устаткування, обладнання та комплектуючих деталей до них (крім підкацізних товарів) для реалізації інвестиційних проектів але не більше ніж на 5 років, по окремих операціях встановлювалася нульова ставка податку;
- мито не справлялося у разі ввезення з-за меж митної території України сировини, матеріалів, устаткування, обладнання та комплектуючих деталей до них (крім підкацізних товарів) для реалізації інвестиційних проектів, але не більше 5 років.

Основними позитивними важелями регулювання інвестиційної активності в Україні є:

- звільнення від обкладення митом матеріальних цінностей, які ввозяться іноземним інвестором у якості внеску до статутного капіталу підприємства для формування цілісного майнового комплексу;
- відсутність обмежень на репатріацію прибутку і капіталів (за винятком податку на репатріацію прибутку);
- відсутність податку на репатріацію капіталу;
- законодавче врегулювання процесів судової санації та банкрутства підприємств відповідно до міжнародної практики судового провадження;
- оптимізація процесу реєстрації підприємств у податковій службі за принципом „в одне вікно”;
- поступове скорочення термінів реєстрації підприємств тощо.

Проте, пільги і преференції, надані для поживлення інвестиційної діяльності суб'єктам господарювання, не завжди можуть використовуватися ними в повному обсязі. Крім того, внаслідок нестабільності регуляторної політики у сфері залучення іноземних капіталів запровадження різноманітних пільг не лише не сприяло поліпшенню інвестиційної діяльності й активізації ПІІ, а, навпаки, стало основним чинником підвищення ризиковості вкладень і зумовлювало скорочення інвестицій. В результаті істотних позитивних зрушень у регуляторній політиці щодо іноземних інвестицій не було досягнуто.

Крім того, рішення уряду у сфері стимулювання ПІІ не виконуються у повному обсязі. Це призводить до того, що окремі стратегічні напрями оптимізації державного регулювання іноземних вкладень залишають актуальними та не досягнутими і понині. Показовим, наприклад, є той факт, що упродовж 10–15 останніх років у постановах та рішеннях щодо стимулювання інвестиційної діяльності в якості першочергових завдань називаються заходи з поліпшення умов оподаткування, судова реформа, вирішення проблем щодо прав захисту власності, розвиток фінансових ринків, створення позитивного іміджу України на міжнародній арені тощо. Ще у 2001 р. Кабінетом Міністрів України було прийнято Програму розвитку інвестиційної діяльності на 2002–2010 рр.. Зокрема, цією Програмою передбачено, що для активізації інвестиційної діяльності слід:

- знизити рівень державного регулювання підприємницької діяльності та забезпечити стабільність відповідного законодавства;
- усунути неоднозначність трактування нормативно-правових актів;
- завершити судову реформу;
- удосконалити нормативну базу з питань реалізації прав власності;
- завершити адміністративну реформу;
- забезпечити публічність та прозорість у прийнятті рішень органами влади і в результаті подолати бюрократизм та прояви корупції;
- запровадити ефективні методи корпоративного управління;
- сприяти розвиненості ринків капіталу, в першу чергу банківського сектору, фондового та страхового ринків;
- знизити податкове навантаження;
- забезпечити стабільність політичного середовища;
- активізувати діяльність із створення позитивного іміджу держави.

В Україні запроваджено пільгове кредитування реалізації інвестиційних проектів впровадження енергозберігаючих технологій та технологій з виробництва альтернативних джерел палива [5, с. 75]. Так, бюджетні кошти для пільгового кредитування суб'єктів господарювання, які реалізують проекти, виділяються через банки, визначені шляхом конкурсного відбору, на умовах поворотності, платності, строковості, цільового використання та забезпеченості. Плата за використання бюджетних коштів для пільгового кредитування встановлюється на рівні 6% річних для банків та на рівні 10% річних – для суб'єктів господарювання, які реалізують інвестиційні проекти. Відбір проектів проводиться банками відповідно до пріоритетних напрямів енергозбереження, що визначаються та затверджуються на рівні держави. Пільгові кредити надаються для реалізації проектів, вартість яких становить не менш як 100 тис. грн. Строк надання суб'єктам господарювання пільгових кредитів для реалізації проектів не може перевищувати трьох років.

Також планом першочергових заходів у сфері інвестиційної діяльності [5, с. 80] нині передбачено:

1. Поліпшити методи і механізми захисту права власності внесенням змін до законодавства з питань приватизації і власності;
2. Забезпечити охорону прав інтелектуальної власності через удосконалення системи перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів виконавчої влади, до компетенції яких належать питання у сфері охорони прав інтелектуальної власності, організації проведення перевірок наявності ліцензій на програмне забезпечення, що використовується на державних підприємствах та в акціонерних товариствах, державна частка у статутних фондах яких перевищує 50%, та в разі необхідності вжиття заходів до його легалізації, активізації роботи щодо притягнення до адміністративної та кримінальної відповідальності організаторів виготовлення і розповсюдження контрафактних примірників творів, фонограм, відеограм, у тому числі продажу їх через мережу Інтернет та з використанням телефонного зв'язку, посилення роботи з недопущення на митну територію України контрафактних примірників творів, фонограм, відеограм;
3. Удосконалити механізм землекористування;
4. Усунути адміністративні перешкоди здійснення інвестиційної діяльності, зокрема через поліпшення законодавства;
5. Вжити заходів щодо поліпшення виконання рішень судів та інших органів і посадових осіб;
6. Поживити запровадження спеціальних режимів стимулювання інвестиційної діяльності, зокрема запровадженням концесії на будівництво та експлуатацію автомобільних доріг, створення мережі промислових парків, забезпечення компенсаційних механізмів для інвесторів, які працюють у спеціальних (вільних) економічних зонах та на територіях пріоритетного розвитку зі спеціальним режимом інвестиційної діяльності, заохочення інвесторів до внесення у статутні фонди підприємств нових високотехнологічних машин і обладнання;
7. Поліпшити податкову політику держави припиненням практики внесення змін до законів України з питань оподаткування шляхом внесення таких змін до проектів законів про Державний бюджет України на відповідний рік, унеможливлення неоднакового тлумачення норм податкового законодавства, поетапного

зниження ставок збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з операцій купівлі-продажу валют та скасування такого збору в майбутньому, зближення бухгалтерського та податкового обліку тощо;

8. Активізувати діяльність банківських та небанківських фінансових установ, у тому числі наданням можливості здійснення нерезидентами – високорейтинговими фінансовими установами операцій з кредитування у національній валюті України, випуску цінних паперів, номінованих у гривні, а також через удосконалення порядку проведення валютних операцій в процесі здійснення інвестиційної діяльності, зокрема при реінвестуванні та поверненні інвестицій;

9. Забезпечити комплексний розвиток економіки через пошук лізингової діяльності, впровадження тарифних і нетарифних механізмів стимулювання ощадливого споживання енергетичних ресурсів, а також екологічно чистих технологій, активізації використання нетрадиційних і відновлюваних джерел енергії;

10. Сприяти розвитку високих технологій та зв'язку шляхом лібералізації галузі, створення механізмів заохочення фінансування прикладних науково-технічних розробок із залученням коштів державного бюджету та коштів суб'єктів господарювання, поширення інформації про зареєстровані в установленому порядку права інтелектуальної власності на науково-технічні розробки, результати прикладних досліджень серед потенційних користувачів такої інформації, удосконалення системи підготовки спеціалістів у сфері високих технологій, стимулювання створення інноваційних центрів, інвестиційних бізнес-інкубаторів, технологічних парків за спеціалізацією;

11. Активізувати інвестиційну діяльність у сільському господарстві та харчовій промисловості через удосконалення та державну підтримку роботи ринку зерна, визначення нових принципів і вимог щодо безпеки харчових продуктів та інформування споживачів про їхні властивості, а також щодо контролю, який має здійснюватися єдиним спеціально уповноваженим органом з перевірки відповідності європейським вимогам і стандартам, формування та розвитку ринку земель сільськогосподарського призначення;

12. Сприяти створенню позитивного іміджу України через налагодження тісної співпраці Консультативної ради з питань іноземних інвестицій в Україні та її робочих органів з органами виконавчої влади, забезпечення створення комісії у складі представників центральних органів виконавчої влади та Консультативної ради з питань іноземних інвестицій в Україні з метою вдосконалення та підвищення ефективності взаємодії органів виконавчої влади з громадськістю, відновлення діяльності Комісії із сприяння досудовому врегулюванню спорів між інвесторами та органами виконавчої влади, вжиття заходів щодо вдосконалення координації дій органів виконавчої влади з питань налагодження співпраці з провідними іноземними засобами масової інформації для розміщення інформаційних матеріалів про Україну, представлення інформації про країну на міжнародній арені як центральноєвропейську державу, залучення іноземних інвесторів до підготовки інформаційних матеріалів з висвітлення позитивної практики ведення бізнесу в Україні, забезпечення набуття державною установою, яка сприяє залученню іноземних інвестицій, членства у Міжнародній асоціації агентств сприяння інвестиціям.

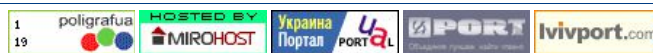
Висновки

Визначення таких пріоритетних заходів у сфері стимулювання інвестиційної діяльності є найліпшим орієнтиром для побудови дієвої інвестиційної політики України. Проте, основною загальною засадою формування інвестиційної політики нині має стати забезпечення повного виконання програм і комплексів заходів із залучення інвестицій, стабілізація законодавства і забезпечення впевненості інвесторів у дієвості державної діяльності у сфері сприяння інвестиціям.

Література

1. Закон України Про іноземні інвестиції № 2198-ХІІ від 13.03.1992 р. // Електронна нормативно-правова бібліотека „Експерт-Юрист”. – www.expertsoft.com.ua.
2. Декрет Кабінету Міністрів України Про режим іноземного інвестування № 55-93 від 20.05.1993 р. // Електронна нормативно-правова бібліотека „Експерт-Юрист”. – www.expertsoft.com.ua.
3. Закон України Про Державну програму заохочення іноземних інвестицій № 3744-ХІІ від 17.12.1993 // Електронна нормативно-правова бібліотека „Експерт-Юрист”. – www.expertsoft.com.ua.
4. Закон України Про захист іноземних інвестицій на Україні № 1540а-ХІІ від 10.09.1991 // Електронна нормативно-правова бібліотека „Експерт-Юрист”. – www.expertsoft.com.ua.
5. Гончаров Ю., Петіп Ю., Сальник О. Застосування системи рейтингових оцінок як засіб ефективного управління процесом євроінтеграції // Економіка України. – № 11. – 2008. – С. 73–82.
6. Джусов О.А. Інвестиційні стратегії інституційних інвесторів: Монографія. – Д.: Наука і освіта, 2005. – 206 с.

Стаття надійшла до редакції 01.02.2010 р.

ТОВ "ДКС Центр"